

Studieplan for helsefag

Høyere yrkesfaglig utdanning

60 Studiepoeng – Nettbasert

Fordypning:

Kreftomsorg og lindrende pleie

Høsten 2021 – Våren 2023

Akkreditert:	14.02.2013
Utdanningens navn:	Kreftomsorg og lindrende pleie
Studienivå:	Fagskole
Studiepoeng:	60
Omfang:	Studietid er beregnet til 1500 studietimer. Tilsvarende 2 år på deltid.
Studiemetode:	Nettstudium med avsluttende eksamen.
Start- og sluttdato:	Fast oppstart og styrt progresjon.
Fagansvarlig:	Kathrine Nielsen

MedLearn

Revideringer av studieplanen:

Dato:	Type endring:	Signatur:
12.08.21	Noen læringsutbyttebeskrivelser er konkretisert og lagt til i emne 2 etter tilbakemelding fra kvalitetspanel V2021.	K.N.

Innholdsfortegnelse

BAKGRUNN	4
OPPTAKSKRAV	5
BESKRIVELSE AV UTDANNINGEN	6
OVERORDNET LÆRINGSMÅL FOR UTDANNINGEN	7
EMNE 1: FELLES GRUNNLAG FOR FAGSKOLEUTDANNINGER I HELSEFAG	9
Innhold.....	9
Læringsutbytte for emne 1	9
Litteratur	11
EMNE 2: KREFTSYKDOMMER OG BEHANDLINGSFORMER	12
Innhold.....	12
Læringsutbytte for emne 2	12
Litteratur	13
EMNE 3: REHABILITERING	14
Innhold.....	14
Læringsutbytte for emne 3	14
Litteratur	15
EMNE 4: LINDRENDE PLEIE OG OMSORG VED LIVETS SLUTT	16
Innhold.....	16
Læringsutbytte for emne 4	16
Litteratur	17
EMNE 5: PRAKSISSTUDIER OG FORDYPNINGSOPPGAVE	18
Gjennomføring av praksisperioden	18
Arbeid med fordypningsoppgave.....	19
Læringsutbytte for emne 5	19
UNDERVISNINGSFORMER OG LÆRINGSAKTIVITETER	21
Undervisningsformer	21
Læringsaktiviteter	22
VEILEDNING OG OPPFØLGING	23
VURDERINGSORDNINGER	24
Arbeidskravene.....	25
Eksamenene	25
Skikkethetsvurdering	27
SAMLET OVERSIKT OVER LÆREMIDLENE	28

BAKGRUNN

Kreft er et samlenavn på over 200 ulike kreftsykdommer som er veldig forskjellige. Kreftsykdommer har til felles at de starter med unormal celledeling. Antall personer som får en kreftdiagnose er økende. Du kan lese mer om dette her: <http://www.kreftregisteret.no/> I dag er omtrent 60 % av de som får kreft, i live etter fem år. På den annen side kan effektiv kreftbehandling gi seneffekter og skader som først melder seg etter mange år.

Fagskoleutdanningen handler også om livets slutt og hvordan lidelse og plager i denne livsfasen best mulig kan lindres. Helsefagarbeideren møter døende pasienter i sitt arbeid i for eksempel sykehjem, i hjemmebaserte tjenester og på sykehus.

I følge Helse- og omsorgsdepartementet er tilbudet om videreutdanning på fagskolenivå spesielt viktig for å øke kompetansen og redusere avgangen fra sektoren. Håpet er at det også kan bidra til å øke rekrutteringen til helse- og sosialfag i den videregående skole.

Det studenten lærer i Kreftomsorg og lindrende pleie er direkte anvendbart i arbeidet med kreftsyke pasienter og pasienter i livets siste fase. For arbeidstakere vil det å gjennomføre fagskoleutdanningen lede til økt forståelse for arbeidet. Fagskoleutdanningen representerer et betydelig faglig løft for den enkelte som har sin bakgrunn fra videregående skole.

Kreftomsorg og lindrende pleie gir en ettertraktet spisskompetanse og er et direkte kompetansehevende tiltak.

Kreftomsorg og lindrende pleie er et alternativ til høyere utdanning og representerer et alternativt utdanningsløp for mange.

Utdanningen er nettbasert. Opplegget er svært fleksibelt og er lagt opp med tett individuell veiledning og tilbakemelding fra lærer, og gjør at flere klarer å kombinere arbeid og familie med utdanning.

OPPTAKSKRAV

Kreftomsorg og lindrende pleie bygger på bestått videregående opplæring i helse- og oppvekstfag og for søkere som har:

- fagbrev som helsefagarbeidere
- fagbrev som ambulansesarbeidere eller
- fagbrev som helsesekretær

Målgruppen til Kreftomsorg og lindrende pleie er helsefagarbeidere, omsorgsarbeidere, hjelpepleiere, ambulansesarbeidere og helsesekretærer som er autorisert helsepersonell etter helsepersonelloven.

Søker må være minimum 19 år gammel. Det anbefales at søker har minimum ett års yrkeserfaring.

Realkompetansevurdering

Søkere som ikke tilfredsstiller opptakskravene over, kan søke om å bli realkompetansevurdert. En realkompetansevurdering bygger på dokumentert arbeidserfaring og utdanning.

- Søkeren må kunne dokumentere minimum fem års relevant arbeidserfaring. Relevant arbeidserfaring er erfaring fra helse- og omsorgssektoren hvor søkeren har vært i direkte kontakt med pasient/bruker/klient. Eksempler på relevant arbeidserfaring er fra palliativ enhet i sykehjem, sykehjemsavdelinger som har kreftpasienter, hospice, ulike sykehusavdelinger som har kreftpasienter, fra onkologiske avdelinger og fra palliative sentra.
- Kandidater som søker opptak på bakgrunn av realkompetanse må dokumentere at de har en alder på minimum 23 år.
- Søkeren må ha norskkunnskaper tilsvarende Nivå B1, Vg1 studieforbereende eller Vg2 i yrkesfaglige utdanningsprogram i videregående skole. Norskkunnskapene må dokumenteres med bestått vitnemål eller karakterutskrift.
- Søkere som tas opp på bakgrunn av realkompetanse vil etter gjennomført og bestått avsluttende eksamen ikke kunne kvalifisere til fagbrev som helsefagarbeider.

Fullført høyere yrkesfaglig utdanning (fagskole) av ett års varighet/to år på deltid (60 studiepoeng) gir betegnelsen fagskolegrad. Søkere som tas opp på bakgrunn av realkompetanse vil også få betegnelsen fagskolegrad etter gjennomført og bestått avsluttende eksamen, men dette kvalifiserer ikke til tittel som helsefagarbeider.

Politiattest

På grunn av praksis krever dette studiet at det fremlegges gyldig politiattest jf. § 27 i Lov om høyere yrkesfaglig utdanning. Denne må ikke være eldre enn 3 måneder ved mottak.

BESKRIVELSE AV UTDANNINGEN

Kreftomsorg og lindrende pleie tilbys som ettårig når den tas på fulltid og toårig når den tas på deltid. Studietid er beregnet til 1500 studietimer. Pensum omfatter ca. 2000 sider. Med utgangspunkt i en semesterlengde på 19 uker bør du beregne ca. 20 studietimer per uke. Fullført og bestått utdanning gir 60 studiepoeng. Undervisningen er nettbasert, med fast oppstart inntil to ganger i året og styrt progresjon. Utdanningen består av fem emner som igjen er delt inn i moduler. Emnene må tas i den rekkefølgen de er spesifisert og arbeidskrav for foregående emne må være levert og vurdert til godkjent før neste emne kan påbegynnes.

Emne 1: Felles grunnlag for fagskoleutdanninger i helsefag og Emne 5: Praksisstudier og fordypningsoppgave er i hovedsak bygd opp etter Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanninger i helse- og oppvekstfag (NUFHO) sitt planverk for fagskoleutdanninger innen helse- og sosialfag. Emne 2, 3 og 4 er utviklet etter Sosial- og helsedirektoratets plan "Videreutdanning i kreftomsorg og lindrende pleie for helse- og sosialpersonell med videregående opplæring" (2005). Ti ukers praksisstudier er obligatorisk mot slutten av utdanningen.

- Emne 1:** Fellesgrunnlag for fagskoleutdanninger i helsefag
Tre studieenheter med fire innsendinger og eksamen
14 studiepoeng / 350 studietimer
- Emne 2:** Kreftsykdommer og behandlingsformer
Fire studieenheter med fire innsendinger og eksamen
11 studiepoeng / 275 studietimer
- Emne 3:** Rehabilitering
Tre studieenheter med tre innsendinger og eksamen
10 studiepoeng / 250 studietimer
- Emne 4:** Lindrende pleie og omsorg ved livets slutt
Fire studieenheter med fire innsendinger og eksamen
11 studiepoeng / 275 studietimer
- Emne 5:** Praksisstudier og fordypningsoppgave
9 innsendinger og fordypningsoppgave (eksamen)
14 studiepoeng / 350 studietimer
- I alt** **60 studiepoeng / 1500 studietimer**

Eksamensinformasjon finner du på <https://medlearn.no/alt-om-studier/eksamen/>. MedLearn er tidligere NKI nettstudier. Derfor er det fortsatt noe informasjon som er koblet til NKI lenker.

OVERORDNET LÆRINGSMÅL FOR UTDANNINGEN

Målet er å utdanne reflekterte yrkesutøvere som tar initiativ til å planlegge, organisere og iverksette tiltak i samarbeid med andre tjenesteytere og personer som er kreftsyke og/eller har behov for lindrende pleie.

Kunnskap	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om fagbegreper, ulike verktøy for kommunikasjon, lindrende pleie og prosesser for rehabilitering. • har innsikt i lovverk og forskrifter som regulerer sosiale og økonomiske støtteordninger som er aktuelt for kreftpasienter og deres pårørende. • har kunnskap om fagfeltet kreftomsorg og lindrende pleie, hvilke tiltak som finnes for de personer, og har kjennskap til hvordan disse er organisert. • har kunnskap om kreftsykdommer, ulike behandlingsformer, virkning/bivirkning/seneffekter og kan holde seg faglig oppdatert innen fagfeltet • har kunnskap om betydningen av kreftomsorgen og god omsorg i en palliativ fase. • kan legge til rette for gode omsorgstiltak for personer i en palliativfase og for pasienter som har eller har en kreftsykdom, og betydningen det har for enkelt individet og samfunnet.
Ferdigheter	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan søke etter og bruke informasjon fra ulike kilder til egen faglig utvikling. • kan anvende kunnskap om brukermedvirkning i ulike problemstillinger og anvende metoder for rehabiliteringsprosesser i sitt arbeid. • kan anvende faglig kunnskap på praktiske og teoretiske problemstillinger. • kan kartlegge og identifisere faglige problemstillinger innen kreftomsorgen og den palliative delen og med utgangspunkt i eget faglig ståsted kunne iverksette tiltak for de pasientene.

Generell kompetanse	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none">• har forståelse for etiske utfordringer og dilemmaer i arbeid med alvorlig syke mennesker.• har utviklet en etisk grunnholdning og forståelse for hvilke prinsipper som ligger til grunne i arbeid med syke mennesker som ofte befinner seg i en livskrise.• har forståelse og innsikt for å legge til rette for individuelle behov.• kan bygge relasjoner med fagfeller og på fellesfaglig og tverrfaglig plan.• har forståelse for at egen atferd og kommunikasjon som arbeidsmetode vil ha betydning for samarbeide med pasienter og deres pårørende.• har forståelse for betydningen av veiledning på konkrete faglige problemstillinger for egen faglig utvikling.
----------------------------	--

EMNE 1: FELLES GRUNNLAG FOR FAGSKOLEUTDANNINGER I HELSEFAG

Innhold

1. Arbeidsmåter. Helse- og sosialfag

- 1.1. Aktiv læring og studieteknikk
- 1.2. Teori- og erfaringsbasert kunnskapsutvikling og refleksjon
- 1.3. Helse- og sosialfagenes historie og utvikling
- 1.4. Hvordan verdier styrer praktisk handling
- 1.5. Etske prinsipper, teorier og dilemmaer
- 1.6. Yrkesetikk

2. Stats- og kommunalkunnskap. Helse- og sosialpolitikk

- 2.1. Samfunnets og velferdsstatens utvikling, helse- og sosialpolitiske prioriteringer
- 2.2. Aktuelt lovverk
- 2.3. Økonomi og finansiering

3. Kommunikasjon og samhandling

- 3.1. Kommunikasjonsteori
- 3.2. Tverrkulturell samhandling og kommunikasjon
- 3.3. Utviklingsteorier og livsløpet
- 3.4. Roller, makt og avmakt
- 3.5. Stress og kriser

Læringsutbytte for emne 1

Overordnede mål for emne 1

- Studenten har kunnskap som er felles for yrkesutøvere i helse- og sosialsektoren
- Studenten har forståelse for sentrale normer og verdier i helse- og sosialfagene

Læringsutbytte

Etter å ha fullført dette emne skal studenten ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Kunnskap</p>	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om egne læreprosesser og studieteknikk. • har kunnskap om lovverket som regulerer helse- og sosialtjenestene. • har kunnskap som er felles for yrkesutøvere i helse- og sosialsektoren. • har breddekompetanse på tvers av yrkesgrense. • har kunnskap om samfunnets og velferdsstatens historiske utvikling, helse- og sosialpolitiske prioriteringer, samt kjent med noen av utfordringene helse- og sosialsektoren står overfor. • kjenner til aktuelle verdier og normer i helse- og sosialfagene. • kjenner til etisk refleksjon. • kjenner til det sentrale innholdet i menneskerettighetene, om ulike menneskesyn, verdier og livssyn. • kjenner til sammenhengen mellom levekår og helse. • har kunnskap om kommunikasjonsprosesser og tverrkulturell kommunikasjon. • har kunnskap om hva taushetsplikten innebærer. • kjenner til veiledningsteori. • har kunnskap om kriseutløsende faktorer og om sorg- og kriseprosesser.
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Ferdigheter</p>	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende internett for å innhente aktuell og kvalitetssikret informasjon. • kan anvende faglig kunnskap om teorier innen helsefag på praktiske og teoretiske problemstillinger. • er i stand til å reflektere over etiske utfordringer. • kan diskutere egne holdninger og etiske problemstillinger. • kan kommunisere med mennesker med ulik evne til kommunikasjon. • kan anvende kunnskap om veiledning og konflikthåndtering på ulike problemstillinger. • kan anvende kunnskap om kriser og forsvarsmekanismer i teoretiske problemstillinger. • kan forklare hva taushetsplikten betyr. • kan gjøre rede for fire vanlige forsvarsmekanismer.
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Generell kompetanse</p>	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • er i stand til å reflektere over aktuelle normer og verdier i helse- og sosialfagene. • viser evne til etisk refleksjon. • har forståelse for etiske sider ved taushetsplikten. • har forståelse for utfordringene som ligger i samhandling med mennesker med ulike evne til kommunikasjon. • har forståelse for utfordringer i kommunikasjon med mennesker med ulik kulturell, religiøs eller språklig bakgrunn.

Arbeidskrav

Det er fire obligatoriske innsendingsoppgaver i dette emnet. Alle oppgavene må være levert og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen.

Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Eksamen

Eksamenen er nettbasert og går over 24 timer. Besvarelsen vurderes av to sensorer. Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer fra A til F.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler tillatt unntatt kommunikasjon med andre personer.

Studieomfang

Antall studiepoeng: 14

Litteratur

Grasaas, K.K., Sjørnsen, M. og Stordalen, J. (2019) *Fag, etikk og kommunikasjon (for fagskoleutdanningene)*. 3. utg. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Halvorsen, K., Stjernø, S. og Øverbye, E. (2019) *Innføring i helse og sosialpolitikk*. 7. utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Hanssen, I. (2019) *Helsearbeid i et flerkulturelt samfunn*. 4. utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Helgesen, L.A, Grasaas, K.K. og Sjørnsen, M. (2016) *Psykologi og sosiologi for fagskoleutdanningene*. 2. utg. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

EMNE 2: KREFTSYKDOMMER OG BEHANDLINGSFORMER

Innhold

1. Å få en kreftdiagnose

- 1.1 Eksistensielle utfordringer
- 1.2 Psykiske reaksjoner
- 1.3 Påvirkning av nettverk og omgivelser
- 1.4 Sosiale omveltninger
- 1.5 Myter og ulike forestillinger om kreft

2. Kreftsykdommer

- 2.1 De vanligste kreftsykdommer hos barn og voksne
- 2.2 Behandlingsformer
- 2.3 Kreft som akutt og kronisk sykdom

3. Konsekvenser av sykdom og behandling

- 3.1 Ernæringsforstyrrelser
- 3.2 Nedsatt immunforsvar
- 3.3 Fatigue
- 3.4 Endret selvbilde og seksualitet
- 3.5. Bivirkninger og ettervirkninger av behandling

4. Kreftforebyggende arbeid

- 4.1 Kreftforekomst
- 4.2. Risikofaktorer for å utvikle kreft
- 4.3. Kreftforebygging på ulike nivåer

Læringsutbytte for emne 2

Etter å ha fullført dette emne skal studenten ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om og forståelse for sorg- og krisereaksjoner. • har kunnskap om kommunikasjon til mennesker i krise. • har kunnskap om hva det innebærer å få en kreftdiagnose. Herunder hvordan en kreftdiagnose virker på: <ul style="list-style-type: none"> • pasienten • familien • det sosiale nettverket • vilkår for livsutfoldelse • har kunnskap om kreftsykdommer, ulike behandlingsformer og virkning/bivirkning/seneffekter
-----------------	---

Ferdigheter	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskaper om prinsipper for samtale med alvorlig kreftsyke og deres pårørende på praktiske og teoretiske problemstillinger. • kan reflektere over utfordringer ved å imøtekomme behov for trygghet, støtte, informasjon og veiledning for alvorlig kreftsyke- og deres pårørende.
Generell kompetanse	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for hva en kreftdiagnose innebærer i møte med alvorlig kreftsyke pasienter og pårørende. • erkjenner kreftsykdommers utfordringer og betydning i samfunnet.

Arbeidskrav

Det er fire obligatoriske innsendingsoppgaver i dette emnet. Alle oppgavene må være levert og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen. Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Eksamen

Individuell skriftlig 24 timers hjemmeeksamen. Eksamenen er nettbasert. Besvarelsen vurderes av to sensorer. Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer, fra A til F.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler tillatt unntatt kommunikasjon med andre personer.

Studieomfang

Antall studiepoeng: 11

Litteratur

Dahl, A.A., Fosså, D. og Kiserud, C. (2019) *Kreftoverlevende*. 3. utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Falk, B. (2016) *Å være der du er – samtale med kriserammede*. 2. utg. Bergen: Fagbokforlaget.

Reitan, A.M. og Schølberg, T.K. (2017) *Kreftsykepleie, pasient – utfordring – handling*. 4. utg. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

EMNE 3: REHABILITERING

Innhold

1. Rehabilitering og habilitering

- 1.1 Informasjon og bevisstgjøring
- 1.2 Kartlegging og realisering av individuelle mål
- 1.3 Selvstendighet, mestring og funksjonsforbedring
- 1.4 Nyorientering, prognose og diagnose
- 1.5 Flerfaglig og tverrfaglig nettverk

2. Deltakere i rehabiliteringsprosessen

- 2.1 Pasienten
- 2.2 Familien
- 2.3 Barn og unge som pårørende
- 2.4 Det sosiale nettverket
- 2.5 Familiens og nettverkets betydning for rehabiliteringen

3. Samfunnets tilbud og ressurser

- 3.1 Offentlig helsetjeneste innen kreft- og lindrende omsorg
- 3.2 Samfunnets støtte- og hjelpeordninger
- 3.3 Kreftforeningen og andre pasientorganisasjoner

Læringsutbytte for emne 3

Etter å ha fullført dette emne skal studenten ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har innsikt i økonomiske og sosiale støtteordninger som kan være aktuelle for kreftpasienter og deres familier. • har kunnskap om rehabilitering og habilitering av kreftpasienter. • har kjennskap til hvordan offentlig helsetjeneste er organisert innen kreft- og lindrende omsorg. • kjenner til ulike faginstanser i hjelpeapparatet og andre yrkesgrupper innen kreftomsorg og lindrende pleie.
-----------------	--

Ferdighet	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan ta initiativ til å organisere og iverksette tiltak i samarbeid med pasienten, pårørende og andre samarbeidspartnere. • kan gjøre rede for kartlegging av pasientens ressurser og for utarbeidelse av individuelle målsettinger. • kan reflektere over familiens og nettverkets betydning for rehabilitering av kreftpasienter.
Generell kompetanse	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • er i stand til å samarbeide med pasienter og deres pårørende på måter som ivaretar både pasienters og pårørendes mestring og selvstendighet.

Arbeidskrav

Det er tre obligatoriske innsendingsoppgaver i dette emnet. Alle oppgavene må være levert og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen.

Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Eksamen

Denne eksamenen er en skriftlig hjemmebasert caseoppgave. Oppgaven beskriver en brukers/pasients situasjon og det spørres etter anvendelse av kunnskap inn i casen. Eksamenen går over 48 timer. Besvarelsen vurderes av to sensorer. Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer, fra A til F.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler tillatt unntatt kommunikasjon med andre personer.

Studieomfang

Antall studiepoeng: 10

Litteratur

Dahl, A.A., Fosså, D. og Kiserud, C. (2019) *Kreftoverlevende*. 3. utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Falk, B. (2016) *Å være der du er – samtale med kriserammede*. 2. utg. Bergen: Fagbokforlaget.

Reitan, A.M. og Schølberg, T.K. (2017) *Kreftsykepleie, pasient – utfordring – handling*. 4. utg. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

EMNE 4: LINDRENDE PLEIE OG OMSORG VED LIVETS SLUTT

Innhold

1. Smerte- og symptomlindring

- 1.1 Vanlige symptomer i palliativ fase
- 1.2 Symptomer ved nær forestående død
- 1.3 Medikamentell behandling
- 1.4 Ikke-medikamentell behandling

2. Lindring og velvære

- 2.1. Åndelig og eksistensiell omsorg
- 2.2. Komplementære og alternative metoder
- 2.3. Håp, livskvalitet og sorg
- 2.4. Glede og humor

3. Kommunikasjon

- 3.1 Å se og la seg berøre
- 3.2 Lytting
- 3.3 Mot til samtale

4. Lindrende omsorg i et samfunnsperspektiv

- 4.1 Døden i et historisk perspektiv
- 4.2 Alvorlig sykdom og død i ulike kulturer
- 4.3 Hospicefilosofien
- 4.4 Ethiske utfordringer i livets siste fase og eutanasi

Læringsutbytte for emne 4

Etter å ha fullført dette emne skal studenten ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om hospicefilosofien. • har kunnskap om de vanligste symptomene i livets siste fase, herunder; åndelige og eksistensielle utfordringer. • har kjennskap til komplementære opplegg og alternative lindringstilbud.
-----------------	---

Ferdigheter	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan diskutere egne holdninger og aktuelle etiske problemstillinger innen lindrende omsorg. • kan gjøre rede for symptomer og tegn og kan iverksette lindrende tiltak ved nær forestående død. • kan gjøre rede for forskjellen på kurativ og palliativ behandling.
Generell kompetanse	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har mot til å samtale med alvorlige syke pasienter og deres pårørende, ved livets slutt. • kan bidra i planleggingen av en verdig livsavslutning. • kan ta initiativ til samtale om en verdig livsavslutning, med pasient og pårørende.

Arbeidskrav

Det er fire obligatoriske innsendingsoppgaver i dette emnet. Alle oppgavene må være levert og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen. Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Eksamen

Individuell skriftlig 48 timers hjemmeeksamen. Eksamenen er nettbasert. Besvarelsen vurderes av to sensorer. Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer, fra A til F.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler tillatt unntatt kommunikasjon med andre personer.

Studieomfang

Antall studiepoeng: 11

Litteratur

Dahl, A.A., Fosså, D. og Kiserud, C. (2019) *Kreftoverlevende*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Falk, B. (2016) *Å være der du er – samtale med kriserammede*. 2. utg. Bergen: Fagbokforlaget.

Hanssen, I. (2019) *Helsearbeid i et flerkulturelt samfunn*. 4. utg. Oslo: Gyldendal Akademiske forlag.

Reitan, A.M. og Schølberg, T.K. (2017) *Kreftsykepleie, pasient – utfordring – handling*. 4. utg. Oslo: Cappelen Damm

EMNE 5: PRAKSISSTUDIER OG FORDYPNINGSOPPGAVE

Emne 5 skiller seg fra de andre emnene. I emne 5 skal studenten gjennomføre en praksisperiode og et prosjektarbeid som skal munne ut i en fordypningsoppgave.

Gjennomføring av praksisperioden

Praksisstudiet er en obligatorisk del av fagskoleutdanningen. Det innvilges ikke fritak, uansett hvilken type yrkespraksis studenten har fra tidligere.

Praksisstudiet er en integrert, viktig og obligatorisk del av fagskoleutdanningen og har en varighet på 10 uker (350 timer). Praksis skal i utgangspunktet gjennomføres som en sammenhengende periode og studenten kan ikke starte i praksisstudiet før eksamen i emne 4 er bestått. Godkjenning for å dele opp praksistiden skal gis av MedLearn ved studieleder før oppstart av praksisperioden.

Pleie- og omsorgsarbeidet som utføres på praksisstedet må være relevant, relatert til det faglige innholdet i:

- Emne 2 Kreftsykdommer og behandlingsformer
- Emne 3 Rehabilitering
- Emne 4 Lindrende pleie og omsorg ved livets slutt.

I praksisstudiet skal studenten samhandle og samarbeide med pasienter, andre tjenesteytere og pårørende innenfor kreftomsorg. Sentrale faglige områder under praksisstudiet er: etikk, kommunikasjon, vanlige kreftsykdommer, konsekvenser av få en kreftdiagnose inklusive konsekvenser av sykdom og behandling. Rehabilitering av kreftpasienter hører også til. Pleie- og omsorg ved livets slutt er det andre fokuset i fagskoleutdanningen. Her kommer hospicefilosofien inn, sammen med lindring, kommunikasjon og smerte- og symptomlindring i palliativ fase. Det vil variere hvilke pasientgrupper og diagnosetyper som den enkelte student vil møte på praksisstedet.

Arbeid med fordypningsoppgave

Helt sentralt i emne 5 står fordypningsoppgaven studenten skal påbegynne i praksisperioden, og levere i etterkant.

Studenten velger tema å fordype seg i og formulerer en problemstilling som hun/han skal forsøke å finne svar på. Tema for fordypningsoppgaven må være relatert til det faglige innholdet i fagskoleutdanningen og til utfordringer med pasienter på det aktuelle praksisstedet. Studenten tilbys to veiledninger fra lærer i denne arbeidsprosessen.

Når fordypningsoppgaven er ferdigstilt, skal den leveres inn som en eksamen.

Arbeidskrav

Det er 9 obligatoriske innsendingsoppgaver i løpet av praksisperioden i dette emnet.

I praksisperioden er det fem mindre innsendingsoppgaver, samt to innsendinger knyttet til halvtids- og sluttevalueringssamtalene som foretas.

Det er i tillegg to innsendingsoppgaver knyttet til veiledning fra lærer i arbeidet med fordypningsoppgaven.

Alle oppgavene må være levert og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen. Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Eksamen

Fordypningsoppgave med et omfang på 5000 ord. Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer, fra A til F.

Hjelpemidler til eksamen

Alle hjelpemidler tillatt.

Studieomfang

Antall studiepoeng: 14

Læringsutbytte for emne 5

Overordnet mål for emne 5

- Studenten oppnår en helhetlig forståelse av sammenhengen mellom yrkest teori og yrkespraksis
- Studenten har en forståelse for hvordan teoretisk kunnskap brukes i praksis

Læringsutbytte

Etter å ha fullført dette emne skal studenten ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Kunnskap</p>	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om fagfeltet for utdanningen og tilstrekkelig kunnskap om bruker/pasient til å arbeide som profesjonell yrkesutøver. • har kunnskap om fagtemaet som hun/han har fordypet seg i, gjennom fordypningsoppgaven.
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Ferdigheter</p>	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • reflekterer over sammenhengen mellom teori og praksis. • kan etablere og vedlikeholde relasjoner med brukere/pasienter og pårørende. • kommuniserer med brukere/pasienter på en respekt- og omsorgsfull måte. • er i stand til å formulere en problemstilling i forbindelse med fordypningsoppgaven. • er i stand til å analysere og drøfte en faglig problemstilling. • kan gjøre rede for fagtemaet som hun/han har fordypet seg i, gjennom fordypningsoppgaven.
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Generell kompetanse</p>	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arbeider med brukere/pasienter på en omsorgsfull måte, noe som dokumenteres ved halvtids- og sluttvurderingene i samarbeid mellom student, praksisveileder og lærer. • er i stand til å gjennomføre og levere en praktisk-teoretisk fordypningsoppgave innen et selvvalgt tema. • har forståelse for betydningen av faglig veiledning og vilje til å ta imot faglig veiledning på konkrete arbeidsoppgaver og for egen faglig utvikling. • har forståelse for betydningen av kommunikasjon, og samhandling med fokus på brukers/pasients mestring og ressurser.

UNDERVISNINGSFORMER OG LÆRINGSAKTIVITETER

Undervisningsformer

Undervisningen foregår via vår læringsplattform (heretter kalt nettskolen) og er basert på faglig arbeid med ulike problemstillinger.

Utdanningen foregår som nettundervisning der lærer og student er fysisk og/eller tidsmessig adskilt, men likevel står i et kommunikasjonsforhold til hverandre via internett.

Hos MedLearn kommuniserer studenter, lærere og skolens administrasjon med hverandre elektronisk.

Gjennom diskusjonsforum (digitale klasserom), webinar- og videochatløsninger og meldingssystem har studenten tilgang til et faglig og sosialt miljø som kontinuerlig står til disposisjon.

Nettskolens innhold

Nettskolen tilsvarer studentenes Campus. Det er i nettskolen at all tilgang på lærestoff ligger med tilhørende læringsaktiviteter. Lærestoffet er plukket ut, satt sammen og forfattet av Medlearns lærere og faglig ansvarlig redaktør har kvalitetssikret at innholdet dekker læringsutbyttebeskrivelsene.

Utdanningen er delt inn i fem emner, hvor arbeidskravene i et emne må fullføres før det gis tilgang til neste. For hvert emne er det en studieveiledning med læringsutbyttebeskrivelser, gjennomgang av fagstoffet, oppgaver og referanser til læremidler. Hvert emne er delt inn i moduler med tilhørende arbeidskrav. Disse skal løses og vurderes til godkjent av lærer innen studenten kan arbeide videre med neste emne. Studieveiledningen veileder studenten gjennom emnet og fungerer som lærerens «stemme» i undervisningen. Særlig viktig er det at studenten på denne måten får hjelp til å strukturere fagstoffet i utdanningen.

Etter hvert som studenten arbeider seg gjennom det gitte innholdet, vil hver enkelt modul vises som fullført/ikke fullført i form av en progresjonsbar. Slik vil studenten til enhver tid ha oversikt over egen progresjon.

Diskusjonsforum

I kommunikasjonsplattformen Differ er det diskusjonsforum for hvert enkelt emne hvor studentene kan diskutere det faglige seg imellom. Her kan man både stille spørsmål/starte diskusjoner, få hjelp og hjelpe andre på det stedet man er i studieløpet.

Webinarer

Studentene inviteres til å delta på ulike typer webinarer:

- I de praktiske webinarene tar vi opp vanlig stilte spørsmål knyttet til det å studere på nett og studentrollen. Webinarene omhandler bla informasjon om studiet generelt, om det å skrive oppgaver og kildebruk (kildehenvisning) og spørsmål knyttet til eksamen.
- Fagwebinarene er i regi av lærer. Ved å delta aktivt på fagwebinarene, vil pensum bli mer levende og lettere å knytte opp mot arbeidet som studenten utfører i hverdagen. I disse webinarene er fokus på sentrale begreper i pensum. Her knyttes teorien til praksis og det blir diskusjon og refleksjon rundt situasjoner fra praksis som har betydning for det faglige innholdet og som det jobbes med i hvert enkelt emne. Disse webinarene er koblet opp mot læringsutbyttebeskrivelser og arbeidskravene i gjeldende emne.

Læringsaktiviteter

Øvings- og refleksjonsoppgaver

Alle moduler vil inneholde øvings- og refleksjonsoppgaver som måler forståelse ved at studentene enten får en umiddelbar tilbakemelding og løsningsforslag/veiledning eller gjennom å reflektere over noe, og på den måten knytte fagstoffet til sin egen hverdag eller arbeidsoppgaver.

Slik kan studenten arbeide selvstendig, systematisk og samarbeidsorientert med en problemstilling/oppgave.

Studentene kan i tillegg diskutere oppgaver og løsninger i diskusjonsforumet for hvert enkelt emne (se informasjon om diskusjonsforum under Undervisningsformer over).

Selvtester

Selvtester blir brukt i de ulike modulene. Selvtestene gir studenten mulighet til fortløpende å kontrollere at hun/han har oppfattet fagstoffet og forstått aktuelle begreper og uttrykk. Automatiske tilbakemeldinger/løsninger (noen i form av henvisning til pensum) blir benyttet.

Caseoppgaver

I utdanningen vil det bli benyttet caseoppgaver. Et case skaper gjenkjennelse ved at man klarer å identifisere seg med caset. Et case kan være et tilfelle, hendelse eller en situasjon. Caset er virkelighetsnært og beskriver ofte noe som har hendt. Ofte beskriver caset en situasjon med problem(er), hvor beslutninger skal fattes. Ofte er situasjonen knyttet til flere aktører som har ulike interesser, noe som gjør beslutningstakingen krevende.

Arbeidskrav (innsendingsoppgaver) som vurderes av faglærer

Studentene skal gjennom obligatoriske innsendingsoppgaver som omfatter tematikk og lærestoff som er ment å dekke læringsmålene for modulen samt de mest vesentlige temaene som tas opp i modulen. Innsendingsoppgavene er den mest omfattende type av oppgaver, og kommer på slutten av hver modul. Innsendingsoppgavene skal også forberede studenten for eksamen.

Besvarelser på innsendingsoppgavene vurderes av faglærer til godkjent/ikke godkjent, med skriftlig tilbakemelding. Det er forventet en gjennomsnittlig responstid fra lærer på 2-4 virkedager. Dersom studenten ikke får godkjent en besvarelse, har studenten mulighet til å omarbeide besvarelsen i tråd med lærerens tilbakemelding.

Studenten må vise forståelse for og kunne anvende fagteorien og henvise til kilder bruk i arbeidet med de obligatoriske oppgavene. Gjennom å løse oppgavene sikres kontroll og refleksjon omkring pensumstoffet.

Studenten har anledning til å ta kontakt med læreren hvis han/hun har problemer eller spørsmål. Læreren gir da hensiktsmessig veiledning slik at studenten kan komme videre.

Alle arbeidskrav og innsendingsoppgaver må være utført og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen.

VEILEDNING OG OPPFØLGING

Nettlærers oppfølging av studenter

Hver enkelt student får tildelt en lærer som følger en gjennom hele studieløpet. Læreren er ansatt til å drive den faglige oppfølgingen av studentene. Undervisningen foregår i hovedsak via nettskolen, men andre digitale verktøy benyttes også. Veiledningsarbeidet består i å:

- Gi tilbakemelding/veiledning på innsendte oppgavebesvarelser.
- Svare på henvendelser fra studentene via meldingssystemet, e-post, telefon eller videosamtale
- Benytte nødvendige digitale verktøy for å kunne bidra til at læring skjer hos studentene. Dette inkluderer blant annet gjennomføring av webinarer eller produksjon av videosnutter

Studieleders oppfølging av studentene

Studieleder administrerer alt det praktiske rundt studiet, og er studentenes kontaktperson gjennom hele studieløpet. Studenter som blir liggende etter med studieprogresjonen, blir fulgt opp av studieleder.

Ved innmelding får studentene tilsendt innloggingsinformasjon til nettskolen. Nettskolen har et enkelt design og er veldig brukervennlig, så det er sjeldent behov for ytterligere hjelp, men studieleder bidrar med teknisk bistand når det er behov for dette.

Informasjonen studentene trenger ligger som hovedregel lett tilgjengelig i nettskolen, men studieleder går alltid ut med tilleggsmelding eller påminnelser, både på studie- og emnenivå. Dette kan f.eks. være oppstartsinformasjon, viktige frister eller endringer.

Oppfølging via diskusjonsforumene i Differ (kommunikasjonsplattform)

Differ er hovedkanalen for informasjonsformidling og kontakt mellom studenter og studieleder, i tillegg til kommunikasjonen studentene imellom.

Alle studentene får tilgang til Differ før oppstart av studiet. Studieleder legger ut viktig nytt i egne informasjonstråder, fungerer som moderator i diskusjonsforumene, og mottar varsler på telefon når det er aktivitet i disse. Her er det ofte faglige diskusjoner studentene imellom, men også andre typer henvendelser av mer praktisk art.

VURDERINGSORDNINGER

Vurdering innebærer at resultatet av utdanningen vurderes i lys av de læringsutbyttene som er formulert i studieplanen. Undervisning i nettskolen, selvstudium, arbeidskrav og eksamener leder frem til oppnåelse av læringsutbyttene.

Hvert emne har et varierende antall arbeidskrav som vurderes til godkjent/ikke godkjent, og avsluttende eksamener med en karakterskala fra A-F.

Vurderingsordningene skal vise og dokumentere:

- studentens læringsutbytte i forhold til de utbyttene som er formulert i studieplanen
- studentens helhetlige kompetanse etter fullført utdanning

Vurdering vil ha ulike formål, blant annet å:

- informere studenten og eventuelt lærer og opplæringssted i arbeidet fram mot et læringsmål, om hvor langt studenten er kommet i utvikling mot et læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse
- veilede, motivere og utvikle studenten
- motivere læreren til kontinuerlig å vurdere sin undervisnings- og veiledningspraksis
- informere samfunnet, arbeidslivet og utdanningsinstitusjoner om hvilken kompetanse studenten har oppnådd
-

Det skiller mellom to hovedtyper av vurdering:

1. **Vurdering underveis** har til hensikt å informere og motivere studenter og lærere i arbeidet med å nå læringsutbyttene. Vurderingen blir ivaretatt gjennom de obligatoriske arbeidskravene som studenten sender til læreren
2. **Avsluttende vurdering** kommer til uttrykk i eksamenskarakter etter avlagt eksamen

Arbeidskravene

Følgende antall arbeidskrav gjennomføres i hvert emne, i form av innsendingsoppgaver:

Emnenavn	Arbeidskrav	Vurdering
Felles grunnlag for fagskoleutdanninger i helsefag	4 innsendingsoppgaver	Godkjent/ikke godkjent
Kreftsykdommer og behandlingsformer	4 innsendingsoppgaver	Godkjent/ikke godkjent
Rehabilitering	3 innsendingsoppgaver	Godkjent/ikke godkjent
Lindrende pleie og omsorg ved livets slutt	4 innsendingsoppgaver	Godkjent/ikke godkjent
Praksisstudier og fordypningsoppgave	9 innsendingsoppgaver	Godkjent/ikke godkjent

Les mer om arbeidskravene under Undervisningsformer og læringsaktiviteter.

Eksamenene

Hver av de fire første emnene avsluttes med en eksamen. I emne 5 er det innlevering av fordypningsoppgaven som er eksamen (avsluttende vurdering):

Emnenavn	Eksamen	Dato og tid	Vurdering
Felles grunnlag for fagskoleutdanninger i helsefag	24 timers individuell hjemmeeksamen	12.01.2022	Karakter A til F
Kreftsykdommer og behandlingsformer	24 timers individuell hjemmeeksamen	25.04.2022	Karakter A til F
Rehabilitering	48 timers individuell hjemmeeksamen	05.09.2022	Karakter A til F
Lindrende pleie og omsorg ved livets slutt	48 timers individuell hjemmeeksamen	06.12.2022	Karakter A til F
Praksisstudier og fordypningsoppgave	Levering av fordypningsoppgaven	Våren 2023	Karakter A til F

MedLearn tar forbehold om at vurderingsformer (type eksamen) kan bli endret ved revideringer av studiet.

Eksamensvurdering

Eksamensbesvarelses vurderes av kvalifiserte sensorer. MedLearn skal sikre at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvd og vurdert på en faglig og betryggende måte. Eksamens- og vurderingsordningene skal være egnet til å vurdere om læringsutbyttene er oppnådd, jf. Fagskoleloven. § 21. En nettbasert eksamen gjennomføres hjemme via internett.

Alt om eksamen finner du på MedLearn.no: <https://medlearn.no/alt-om-studier/eksamen/>

Oppmelding til eksamen

Studenten må selv melde seg opp til de aktuelle eksamener. Oppmelding til eksamen er fortløpende senest innen en måned før avvikling. Studenten får tilsendt en bekreftelse på eksamensoppmelding. Bekreftelsen inneholder informasjon om tidspunkt. Studentene kan også se at de er oppmeldt til eksamen når de logger seg inn på Nettskolen.

Karaktersystem

Vurderingsuttrykket ved avsluttende vurdering, eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering er godkjent/ikke godkjent eller en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått og med F for ikke bestått. I den graderte karakterskalaen fra A til F gir karakteren C uttrykk for en jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder, og karakteren A for en fremragende prestasjon som klart utmerker seg.

Vurderingsuttrykkene som benyttes for den graderte skalaen er:

Karakter A:

Studenten har vist særdeles god innsikt i og forståelse av alle deler av lærestoffet. Han/hun har vist stor modenhet, evne til selvstendig arbeid, evne til logisk resonnement og meget grundige faglige kunnskaper og ferdigheter. Prestasjoner, form og uttrykksmåte skiller seg klart ut.

Karakter B:

Studenten har vist meget god innsikt i og forståelse av alle deler av lærestoffet. Det stilles krav om grundig faglige kunnskaper og ferdigheter, men ikke så høye krav til modenhet og logisk resonnement som for karakteren A. Studenten har en klar uttrykksmåte.

Karakter C:

Studenten har vist god innsikt i og forståelse av hoveddelene i lærestoffet. Han/hun har til dels gode faglige kunnskaper og ferdigheter og viser en viss modenhet i beherskelse av stoffet.

Karakter D:

Studenten har vist varierende innsikt i og forståelse av hoveddelene av lærestoffet. Han/hun har tilegnet seg grunnleggende kunnskaper og ferdigheter, men viser noe ujevnhet i beherskelse av stoffet.

Karakter E:

Studenten har vist noe innsikt i og forståelse av hoveddelene av lærestoffet og tilegnet seg en del kunnskaper og ferdigheter. Prestasjonene viser usikkerhet, men studenten antas å ha grunnlag for å arbeide videre i faget.

Karakter F:

Studenten har tilegnet seg liten innsikt i og forståelse av lærestoffet og/eller små kunnskaper og ferdigheter. Han/hun anses ikke å ha oppnådd tilstrekkelig grunnlag for å arbeide videre i faget.

Begrunnelse for karakterfastsetting

Eksamensbesvarelsen vurderes av intern og ekstern sensor. En kandidat har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen på sin eksamensbesvarelse. Ref. [Forskrift om fagskoleutdanning ved Medlearn § 6-8](#)

Klage på eksamenskarakteren

En kandidat kan klage på eksamenskarakteren. Klagen skal være skriftlig og må være framsatt innen tre uker etter at studenten er blitt gjort kjent med, respektive har kunnet gjøre seg kjent med eksamensresultatet ref. [Forskrift om fagskoleutdanning ved Medlearn § 6-9](#)

Vitnemål

Studenter som har fullført fagskolen i samsvar med krav fastsatt i studieplanen, får vitnemål/Vocational Diploma med karakterer etter bestemmelser som fremgår av [MedLearns](#) eksamensreglement.

Alle eksamener og arbeidskrav må være vurdert til godkjent/ståkarakter før karakterutskrift/vitnemål utstedes.

Skikkethetsvurdering

Det stilles krav til skikkethetsvurdering gjennom hele utdanningen jf. § 28 [Kap. 5 i Forskrift om høyere yrkesfaglig utdanning](#) (fagskoleforskriften). Skikkethetsvurdering skal inngå i en helhetsvurdering av studentens forutsetninger for å kunne fungere i yrket.

SAMLET OVERSIKT OVER LÆREMIDLENE

Pensum, obligatorisk litteratur

Dahl, A. A, Fosså, D. og Kiserud, C. (2019) *Kreftoverlevende*. 3. utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Falk, B. (2016) *Å være der du er – samtale med kriserammede*. 2. utg. Bergen: Fagbokforlaget.

Grasaas, K. K, Sjørnsen, M. og Stordalen, J. (2019) *Fag, etikk og kommunikasjon (for fagskoleutdanningene)*. 3. utg. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Halvorsen, K, Stjernø, S. og Øverbye, E. (2019) *Innføring i helse og sosialpolitikk*. 7. utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Hanssen, I. (2019) *Helsearbeid i et flerkulturelt samfunn*. 4. utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Helgesen, L. A, Grasaas, K. K. og Sjørnsen, M. (2016) *Psykologi og sosiologi for fagskoleutdanningene*. 2. utg. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Reitan, A. M. og Schølberg, T. K. (2017) *Kreftsykepleie, pasient – utfordring – handling*. 4. utg. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Lenker:

Helse- og omsorgstjenesteloven. Lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30>

Helsepersonelloven. Lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64>

Pasient- og brukerrettighetsloven. Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63>

Psykisk helsevernloven. Lov 2. juli 1999 nr. 62 om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-62>

Spesialisthelsetjenesteloven. Lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-61>

Fagforbundet (u.å.) *Forside*. Tilgjengelig fra: <https://www.fagforbundet.no/> (Hentet: 21. juli 2020).

FN-sambandet (u.å.) *FNs verdenserklæring om menneskerettigheter*. Tilgjengelig fra: <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/Menneskerettigheter/FNs-verdenserklæring-om-menneskerettigheter> (Hentet: 21. juli 2020).

Anbefalte litteratur

Anbefalte læremidler er ikke en del av pensum. På den annen side er det ofte smart å lese fagstoff som handler om aktuelle temaer, beskrevet og problematisert av ulike forfattere og fagpersoner.

Bugge, K.E., Eriksen, H. og Sandvik, O. (2008) *Sorg*. Bergen: Fagbokforlaget. Kapitlene 1, 2, 6, 8, 9 og 10.

Carlenius, S. (2008) *Omsorg ved livets slutt. Møter med pasienter og pårørende*. Bergen: Fagbokforlaget.

Fosså, S.D., Loge, J.H. og Dahl, A.A. (2011) *Kreftoverlevende. Ny kunnskap og nye muligheter i et langtidsperspektiv*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. Kapitlene 1, 2, 3, 4, 5, 8 og 11.

Fugelli, P. (2010) *Døden, skal vi danse?* Oslo: Universitetsforlaget.

Håtun, A.S. (2008) *Livslust. Om å møte og mestre motgang*. Oslo: Aschehoug forlag.

Myskja, A. (2010) *På vei mot en integrert medisin. En innføring i komplementær og alternativ behandling*. Bergen: Fagbokforlaget. Kapitlene 1, 3, 4, og 8.

Tveiten, S. (2007) *Veiledning – mer enn ord*. Bergen: Fagbokforlaget.

Vinnes, B. og Myskja, A. (2008) *Kampen om håpet. En bok om livshjelp*. Bergen: Fagbokforlaget.